

VIDIKI SOCIALNE TRAJNOSTI V UREJANJU IN PRENOVI STANOVANJSKIH SOSESK

Vanja Skalicky

dipl.univ.inž.arh.

Univerza v Mariboru,

Fakulteta za gradbeništvo,

Smetanova 17, SI - 2000 Maribor, Slovenija

e-mail: vanja.skalicky@gmail.com

Metka Sitar

Dr., univ.dipl.inž.arh., izredna profesorica,

Univerza v Mariboru,

Fakulteta za gradbeništvo,

Smetanova 17, SI - 2000 Maribor, Slovenija

e-mail: metka.sitar@uni-mb.si

UDK:

COBISS:

Povzetek

Vidiki socialne trajnosti v urejanju in prenovi stanovanjskih sosesk

Poglavje izpostavlja nekatere vidike socialne trajnosti v urejanju in prenovi stanovanjskih sosesk, ki so bile v Sloveniji praviloma osedotočene na gradnjo večstanovanjskih objektov in objektov z javno vsebino ter odprtih površin oz. površin namenjenih mirujočemu prometu. Kot fenomen predstavljamo značilne vplive skandinavskih modelov, zlasti švedskih, ki so korenito spremenili urbanistično in arhitekturno prakso v Sloveniji in jo obravnavamo iz zgodovinske vidika s poudarkom na organizaciji in načrtovanju poveljne izgradnje stanovanjskih sosesk v Mariboru. Sodobne metode urbane prenove kot odločilni dejavnik izpostavljajo nove pristope v načrtovanju odprtega prostora za dvig kakovosti urbanega okolja in s tem kakovosti bivanja na splošno.

Ključne besede

socialna trajnostnost, kakovost bivanja, stanovanjska soseska, odprt javni prostor, prenova, Maribor

Abstract

Aspects of Social Sustainability in Planning and Renewal of Housing Estates

The chapter highlights a few aspects of social sustainability issues concerning planning and renewal of housing estates, in Slovenia generally comprising of multi-family residential buildings and public buildings, open public space and parking areas. As a phenomenon, the characteristic influence of Scandinavian models, especially Swedish that have radically changed urban design and architecture practice in Slovenia are presented and investigated in the context of historical perspective, with emphasis on the organization and planning on the post-war housing estates development in Maribor. Currently, in order to raise the housing quality, the modern urban renewal methods expose the open public space planning as the most decisive factor.

Key words

social sustainability, housing quality, housing estate, open public space, renewal, Maribor

Uredništvo je članek prejelo 15.11.2011

1. Uvod

V razvoju mest prepoznavamo odločilne vplive na pogoje bivanja in z njimi povezano privlačnost mest. Pojem kakovostnega bivanja je v veliki meri odvisen od razvoja stanovanjskih funkcij, ki bi naj zadovoljevale potrebe in pričakovanja stanovalcev, pa tudi drugih prebivalcev mesta. Vprašanje kako organizirati življenje za boljšo, trajnostno družbo prihodnosti, je eno osrednjih vprašanj razvoja urbanega okolja. V večini evropskih držav so odločilno vlogo povojnega načrtovanja prostora odigrala načela razvoja »funkcionalnega mesta«, ki sledijo konceptu prostorske razporeditve različnih urbanih funkcij (Caldenby 2010). Osnovni namen določanja namenske rabe posameznih območij je delitev prostora na bolj ali manj funkcionalna območja. Za stanovanjske funkcije ugotavljamo, da so praviloma izrazito povezane z drugimi funkcijami mesta, na primer s funkcijami proizvodnje in delovnih mest, servisov ter zlasti s funkcijami šolstva, otroškega varstva, zdravstvenega varstva ter v zadnjem obdobju s funkcijami prometne dostopnosti in transporta s poudarkom na javnem transportu. V medsebojno prepletenost funkcij moramo nujno vključiti funkcije priložnostnih dejavnosti in rekreacije.

1.1 Stanje in težnje v razvoju stanovanjske gradnje

V Evropi, kot tudi v Sloveniji predstavljajo stanovanjske soseske največja območja stanovanjske gradnje v mestih, zato je od njihovega urejanja v največji meri odvisna kakovost bivanja. V obravnavi razvojnih značilnosti se osredotočamo na povezanost bivalnega okolja s pogoji urejanja javnega odprtega prostora, ki ga v obstoječih soseskah omejuje vedno manjša razpoložljivost površin. Tradicionalni urbanistični pristopi načrtovanja namreč niso vključevali omejitve rasti grajenega prostora, zato se javne površine v obstoječih soseskah pogosto uporabljajo za druge namene, najpogosteje za parkirne površine, k čemur prispeva zlasti povečano število avtomobilov. Stanovanjske soseske, načrtovane na klasičnih doktrinah urbanizma, so postale »pretesne« za dodatne in drugačne funkcije urbanega okolja ter stanovanjske kulture. Po van Kempenu tako povojna stanovanjska gradnja, zlasti v primerih večjih sosesk, pogosto odraža razvoj iz hipotetično skrbno zasnovanega "idealnega" bivalnega okolja s povezovanjem različnih funkcij, v nasprotno smer. Propadanje grajenih in zelenih struktur spremljajo pojavi zanemarjenosti, nezadovoljstva, ogroženosti, kar bistveno znižuje kakovosti bivanja in zadovoljstvo stanovalcev. Fizično ločevanje funkcij, značilno za večino sosesk, je povzročilo, da se v nekaterih soseskah pojavljajo konflikti in napetosti, povezani s slabim vzdrževanjem, zlasti skupnih javnih površin (van Kempen 2007).

Pomanjkanje odprtega prostora in večanje gostote objektov onemogoča ustrezno oblikovanje zelenih površin, pri čemer glavno oviro predstavlja pomanjkanje veljavnih urbanističnih normativov in hkrati pogosto neupoštevanje značilnosti lokacij. V Sloveniji je poseben problem tudi upravljanje s stanovanjskim fondom, pri čemer je vprašanje lastništva zelenih površin in s tem povezano vzdrževanje pogosto vzrok za večino negativnih pojavov v zvezi z urejanjem odprtih grajenih in zelenih površin. Tako je, predvsem v starejših soseskah, opazno propadanje zelenic, divje parkiranje ali prilaščanje odprtega prostora za privatne namene. Pojavi, kot so ograjevanje individualnih vrtov v pritličju, zmanjšujejo sposobnost identifikacije in učinkovitega dialoga stanovalcev z odprtim javnim prostorom (Gazvoda 2001).

1.2 Izhodišča za dvig kakovosti stanovanjskega okolja

V zadnjih desetletjih sta prenova in preurejanje obstoječih stanovanjskih sosesk v ospredju prizadevanj za uresničevanje načel trajnostnega razvoja v številnih

državah, regijah in večjih mestih po Evropi. Razvojni dokumenti in strategije izpostavljajo kakovost bivanja zlasti z vidika sposobnosti mest, da se enakovredno vključujejo v konkurenčno tekmovanje prednosti lokacij za delo in bivanje. Pokrivajo predvsem področja okoljske in ekonomske trajnosti, pri čemer so socialni vidiki potisnjeni v ozadje, čeprav je v določeni meri od sredine preteklega desetletja naprej v usmeritve trajnostnega razvoja praviloma vključena tudi komponenta socialne kohezije.

Pomen socialne funkcije stanovanja je sicer načeloma vključen v številne mednarodne in evropske dokumente, katerih podpisnica je tudi Slovenija (Sendi 2007), vendar so ukrepi večinoma povezani z zahtevami varstva okolja in ekonomskimi učinki. V zadnjem obdobju so v ospredju politično podprta prizadevanja uveljavitve ukrepov za povečanje energijske učinkovitosti in obnovljivih virov energije, pri katerih bi sicer povečana vloga spodbud in subvencij prinesla bolj učinkovite rezultate tudi na širši ravni za dohodkovno šibkejšo prebivalstvo. Vključevanje vidikov socialne trajnosti v dolgoročne razvojne cilje je izziv in priložnost za celotno družbo, ne nazadnje tudi v kritičnem odnosu do urbane modernosti. Izkušnje kažejo, da je za reševanje problematike kakovosti, zlasti obstoječega večstanovanjskega fonda odločilnega pomena celostni pristop v urejanju in prenovi s ciljem izboljšanja kakovosti urbanega okolja.

V nadaljevanju prikazujemo značilnosti razvoja poveljne večstanovanjske gradnje v Sloveniji s poudarkom na skandinavskih vzorih načrtovanja in urejanja stanovanjskih sosesk, kar je svojevrsten fenomen v tistem obdobju. Socialno obarvane modele sobivanja v okviru stanovanjskih sosesk iz držav socialne blaginje so slovenski urbanisti in arhitekti proučevali in uveljavljali v teoriji in praksi. Takratna prizadevanja za celostno organizacijo življenja bi lahko danes označili kot pot v bolj socialno trajnostno družbo prihodnosti (Caldenby in Wedebrunn 2010). Vplive skandinavskih, zlasti še švedskih modelov stanovanjskih sosesk bomo predstavili preko razvoja organizirane večstanovanjske gradnje v Mariboru. Sodobne pristope iz istega kulturnega prostora pa bomo predstavili v primeru celostne urbane prenovne stanovanjske soseske iz Norveške s poudarkom na urejanju odprtega javnega prostora.

2. Poveljna prizadevanja za razvoj stanovanjske gradnje

Arhitekturne naloge, ki so jim v Evropi 50-tih let posvečali največ pozornosti, so zajemale predvsem skrb za stanovanje kot osnovno pravico vsakega posameznika in družbe. Poveljna obnova porušenih mest, intenzivna industrializacija in s tem povezano priseljevanje so največ prispevali tudi k stanovanjski gradnji v Sloveniji, kjer so v ta namen stanovanjski tematiki posvetili veliko strokovnih in raziskovalnih študij, pripravili številne natečaje, posvete ter razstave.

2.1 Razvoj stanovanjskih sosesk v Mariboru

Zaradi pospešenega razvoja proizvodnih dejavnosti so v neposredni bližini industrijskih objektov nastajala prva stanovanjska naselja, kot na primer stanovanjsko naselje TAM v Mariboru leta 1947, delo arhitekta Ljuba Humka, ki je odigral eno ključnih vlog v razvoju stanovanjske gradnje v mestu. Leta 1952 je bil prav tako na pobudo Ljuba Humka ustanovljen Zavod za regulacijo Maribora, kasneje preimenovan v Komuna Projekt, ki se je najprej lotil analize stanovanjskih problemov v Mariboru. Pri tem so se zgledovali po vzorih iz Švedske, kjer je bila stanovanjska problematika del širšega družbenega sistema in izjemno dobro

organizirana. Navezava neposrednih stikov s švedsko arhitekturno šolo je posledica dolgoletnega bivanja naših arhitektov v tej deželi. Eden prvih, ki je tja potoval že med letoma 1951-1952, je bil prav Ljubo Humek. Med arhitekti, ki so takrat potovali v Skandinavijo in ob povratku delovali po skandinavskih principih tudi v načrtovalski praksi, sta bila Marta in France Ivanšek, ki sta prva prinesla urbanistične ideje tako imenovane nizko-goste zazidave, pa Mitja Jernejec, Niko Bežek, Lučka in Aleš Šarec, Edvard Ravnikar in drugi, ki so predstavljali kolonijo slovenskih arhitektov na Švedskem. (Pirkovič Kocbek 1982)

Hkrati s kritikami obstoječe stanovanjske graditve so se pojavile tudi ideje o novi organizaciji stanovanjske izgradnje po principu stanovanjske soseske kot osnovne enote, kakršno so razvile severnoevropske in predvsem skandinavske dežele. Soseske naj bi v nasprotju s povojnimi socialno ali poklicno enoličnimi naselji, združevale ljudi različnih poklicev in socialnih porekel in jim omogočale, da zaživijo polnovredno socialno življenje.

Iz zgodnjih 50-tih let predstavlja pomemben primer napredne večstanovanjske gradnje urbanistična zasnova večstanovanjskih stavb ob Gosposvetski cesti v Mariboru arhitekta Ljuba Humka. Ogrodje soseske predstavljajo osnovni stanovanjski elementi - stanovanjske stolpnice in bloki ter spremljajoči objekti, povezani med seboj v enotno kompozicijo vzdolž ulice, speljane v loku, ki je postavljena v zelenje. Sklepamo, da je arhitekturno oblikovanje stolpnice arhitekta Branka Kocmuta z ozirom na tlorisno zasnovo stavb nedvomno nastalo po švedskem vzoru. Stanovanjska zazidava ob Gosposvetski cesti je tako prvi primer uporabe motiva, poznanega iz stanovanjskih zasnov na Švedskem, pri nas. Predstavlja predhodnico ideje soseske, pri čemer ne gre le za plat oblikovne kompozicije, temveč je njen pomen za razvoj stanovanjske arhitekture v Sloveniji tudi v tem, da načrtovani spremljajoči objekti niso ostali le na papirju. V sklopu stanovanjskih struktur o namreč zgradili celo vrsto spremljajočih objektov, kot so zdravstveni dom, trgovinski paviljon, pozneje še otroški vrtec, ki še danes služijo svojemu namenu, obenem pa so tik ob stavbah zasadili tudi vrsto topolov (Pirkovič 1982).

2.2 Značilnosti stanovanjskih sosesk v 60-ih in 70-ih letih

Pomembno prelomnico predstavlja leto 1965, ko je bila izvedena stanovanjska reforma, ki je vpeljala popolno decentralizacijo namenskih sredstev za financiranje stanovanjske izgradnje. Ukinjeni so bili kreditni skladi, naloge kreditiranja in financiranja stanovanjske izgradnje pa so prevzele poslovne banke. Izrazita ekonomska logika v reševanju stanovanjskega problema je kmalu pokazala svoje pomanjkljivosti, kot sta izredno visoka gostota izrabe površin in vedno manjše zanimanje za sočasno izgradnjo spremljajočih dejavnosti. Tako se je v interesu čim večjega izkoristka stavbnih zemljišč, zgradilo več etaž od načrtovanih, praviloma na račun odprtih zelenih površin brez kakršnegakoli vpliva stanovalcev, njihovih želja in pričakovanj. Stanovanjska gradnja tistega časa je pokrivala zgolj potrebe za golo bivanje, brez vsebin kulturnih, rekreacijskih in izobraževalnih dejavnosti, kar je vodilo v izoliranost in odtujenost stanovalcev. Oblikovno se takšni pristopi še danes odražajo v enoličnosti stanovanjskih stavb, pogosto v neskladju s predpisanimi normativi in standardi. Čeprav so bili tuji vzori še vedno prisotni, je bila izvedba bistveno slabša od načrtovane, predvsem pa manj usklajena z naravnim okoljem in človekovim merilom. Kot primer naj navedemo stanovanjsko sosesko Jugomont, zgrajeno okoli l. 1966, ki sodi med najznačilnejše primere slabega oblikovanja stanovanjskega okolja.

Po l. 1970 se je kot odziv na problematične razmere na področju stanovanjske gradnje pričela družbena akcija za spremembo stanovanjske politike. Na področju urbanizma in arhitekture je spremembe zaznati v drugačnih pristopih k oblikovanju prej enotnih stavbnih mas, ki so se pričele členiti v bolj razgibane oblike, kar naj bi v skrbi za kakovost bivanja pripomoglo k izraziteje opredeljenim površinam javnih odprtih prostorov (Pirkovič, 1982). V splošnem naj bi bila stanovanjska soseska funkcionalno členjena v stanovanjske stavbe, stavbe javnega pomena, prometno shemo, rekreacijske in zelene površine, opredeljene z velikostjo soseske in tipologijo stanovanjskih enot.

2.3 Skandinavski vplivi na urbanistično in arhitekturno prakso

Švedska je po vojni postala zanimiv študijski cilj za arhitekte vseh narodnosti, saj se je vojna ni dotaknila in se je država takoj po vojni razvijala naprej. Mesto Stockholm je v prizadevanjih za kakovost urbanega okolja zagovarjalo rast mesta navzven, praviloma vzdolž transportne osi - podzemne železnice tako, da so se predmestja nizala drugo za drugim. Vsako predmestje je bilo oblikovano kot zaključena stanovanjska soseska, vezana na javni promet in s socialnim programom. Soseske so bile med seboj ločene z zelenimi površinami in parki (Pemer 2001). Na področju gradnje je bila za Švedsko, podobno kot za večino evropskih držav, najznačilnejši kazalec potreb prebivalstva stanovanjska stiska in z njo povezana popolna odvisnost od profitnega sektorja. Kot protiutež je država pridobila svoje najmočnejše orodje v kolektivni (neprofitni) gradnji, organizirani v obliki stanovanjskih zadrug.

Takšen model je postal zgodovinski vzor mnogim evropskim državam in mestom vse do danes. Skandinavska stanovanjska kultura je s svojim estetsko dognanim, a preprostim oblikovanjem vsakdanjega okolja, ki izhaja iz narave, določajo pa ga potrebe sodobnega človeka, postala vzor tudi za slovenske arhitekte. V domačih revijah so slovenski arhitekti pisali o skandinavski arhitekturi, oblikovanju in načinu življenja, to je o kvalitetah, v katerih so videli vzporednice s Slovenijo (Malešič 2008). Rezultat študijskih potovanj ter bivanja in dela na Švedskem je bil v številnih primerih prenos stanovanjske in urbanistične kulture ter življenjskega stila v naš prostor.

2.4 Slovenski arhitekti in skandinavskih vzori

Svoja razmišljanja, ideje in predloge so slovenski arhitekti objavljali zlasti v reviji *Arhitekt*, ki je izhajala med leti 1951 in 1963, večinoma pod uredništvom Franceta Ivanška. Švedska je bila v tistem času zgled Sloveniji, tako po razumevanju in reševanju socialnih vprašanj, kot po središčni vlogi, ki jo je imela stanovanjska gradnja v družbi. Tako Humek in Ivanšek kot ključna načela načrtovanja in oblikovanja stanovanj izpostavljata še danes veljavna merila kakovosti, kot so (a) interdisciplinarnost, (b) vključevanje objektov v naravno okolje ter doslednost kompleksnosti gradnje, (c) programsko in sociološko obravnavanje stanovanjskih naselij, (d) raznolikost stavbnih tipologij, (e) javnim funkcijam namenjene zelene površine, ki predstavljajo jedro stanovanjskih sosesk ter (f) podrejenost celote načelom maksimalnega osončenja in komunikacijski mreži (1952, 1955). V vtisih s potovanja po Švedski Humek poudarja tudi skrb za človeka kot individualnega bitja in kot del skupnosti ter odkriva, da je v središču pozornosti kakovost bivanja. (Humek 1952). Ivanšek pa Švedom pripisuje globok smisel za raziskavo okolja, umetniški izgled arhitekture in posebno občutljivost pri izbiri materialov ter socialno zavest. (Ivanšek 1955). Stanko Kristl pa pravi, da je bila slovenskemu drobnemu merilu in nekoliko melanholični, poetični duši bliže humanost, človeško merilo in poetičnost skandinavske arhitekture kot pa strogo racionalni, monumentalni

projekti. Pridružuje se mu Edvard Ravnikar, ko navaja, da imajo Švedi do neke mere razvoj, podoben slovenskemu. Ivanšek pa poudarja, je bila Skandinavija vzor bolj humanističnega pristopa h gradnji stanovanj, s katerim so bili prežeti vsi za napredek zavzeti mladi slovenski arhitekti (Malešič 2008). Očitno je bila Švedska slovenskim arhitektom blizu po svojem razumevanju in reševanju socialnih vprašanj.

3. Primer prenove stanovanjske soseske: Pilestredet Park, Oslo, Norveška¹

Stanovanjska soseska Pilestredet Park je zrasla na območju nekdanje bolnišnice iz leta 1883 v osrčju Osla. Prenova med leti 2000-2007 je bila načrtovana s posebnim poudarkom na urbani ekologiji in ciljem da projekt prispeva k splošnemu dvigu kakovosti ožjega ter širšega območja mesta med letoma 2000 in 2007. Približno polovica zgradb, ki je je bila v slabem stanju ter brez posebne arhitekturne vrednosti, je bila porušenih. Nova urbanistična zasnova vključuje stanovanja in poslovne prostore na površini 85.000 m². Zanj je značilna mešana raba površin (60% površin je namenjenih stanovanjski gradnji, 20% za splošno javno uporabo in 20% za pisarne in podjetja), spodbuja delo in bivanje v centru mesta ter s tem tudi promovira trajnostne oblike transporta. Urbani prostor, ki obsega 1380 stanovanjskih enot in 155 enodružinskih hiš, dopolnjuje obsežen odprti javni prostor, sestavljen iz javne ploščadi, dvorišč, vrtov in pešcem namenjenih poti, ter predstavlja enega največjih trajnostnih projektov preteklega desetletja v Skandinaviji.

Pri prenovi in preurejanju soseske je bil eden izmed glavnih ciljev zasnovati čim bolj prehodno ter dostopno območje. To je pogojevalo poglavitno odločitev za nemotorizirano prometno zasnovo kot največjo prednost območja. Območje nudi tako odlične možnosti za javni prevoz, kolesarjenje in pešce. Kar 80 % stanovalcev in zaposlenih v soseski uporablja okolju prijazen način transporta. Avtobusno postajo in postajališče za tramvaj so zaradi lažjega dostopa do javnega prevoza umestili bližje glavnim vhodom v objekte. Tej ideji je sledila tudi mreža pešpoti in kolesarskih poti, ki prepleta celoten stanovanjski predel in ga povezuje z ostalim delom mesta. Motornim vozilom je dovoljen dostop le v dveh omejenih območjih soseske. Parkirni prostori se z redkimi izjemami nahajajo v podzemnih etažah, kot protiutež temu pa javne površine zapolnjujejo prostori za shranjevanje koles. Zasnovano je 2,5 parkirnih mest za kolesa na eno stanovanje, znotraj objektov pa inovativna dvojna stojala za hrambo koles. Pri gradnji peš- in kolesarskih poti so uporabili tudi reciklirane materiale iz nekdanjih objektov bolnišnice, granitne kocke, tlakovce in razne elemente iz porušenih stavb pa so uporabili pri izvedbi prenove odprtega prostora. Lahko rečemo, da je soseska Pilestredet Park danes pešcu prijazno območje z omejenim dostopom motornega prometa ter mrežo varnih pešpoti in dvorišč, namenjenih vsem prebivalcem mesta.

3.1 Vpliv kakovosti prenovljene soseske na širši prostor mesta

Prenova soseske Pilestredet Park je mestu prinesla ogromno sprememb. Najprej številne nagrade na državni ravni, kot je nagrada za okolje Skanska (2004), arhitekturna nagrada mesta Oslo (2005), nacionalna Glassbjørnen nagrada za recikliranje (2005) ter nagrada Norveške države za tradicionalno gradnjo (2007). Za

¹ Povzeto po elaboratu Statsbygg iz leta 2009 z naslovom Pilestredet Park - tale of sustainable urban development, dostopnem na spletni strani http://www.statsbygg.no/FilSystem/files/prosjekter/pilestredetpark/PP_brosjyreEng.pdf (1.8. 2010)

mesto pa je bistveno, da je območje stanovanjske soseske postalo pomemben del zelenega pasu, pri čemer je bilo treba obstoječe zelene površine med rušitvijo objektov in gradnjo zavarovati ter jih kasneje vključiti v novo načrtovano zasnovo. Nekdanji introvertirani kompleks bolnišnice je postal nov generator urbanega okolja, zelena oaza s stanovanji, šolami in poslovnimi prostori, obdana s parki in odprtimi javnimi urbani prostori. Ob sprehodu skozi območje nas spremlja vrsta različnih prostorov, saj so različne zelene površine oblikovane po različnih oblikovalskih načelih. Vzdrževanje zunanjih prostorov je obveza vseh lastnikov stanovanj, pisarn in javnih programov, kar je predpogoj za nakup nepremičnine. Našteto je samo nekaj usmeritev in ukrepov, ki smo jih izpostavili kot možna orodja za dvig kakovosti urbanega okolja.

4. Sklep

Iz vidikov socialne, okoljske in ekonomske trajnosti predstavlja področje stanovanjske gradnje velik potencial za izboljšanje kakovosti urbanega okolja na področju urejanja in prenove stanovanjskih območij, kar posredno vpliva tudi na povečanje privlačnosti in konkurenčnosti mest. V tem smislu so prve povojne stanovanjske zasnove organizirane gradnje v Mariboru inovativni in kvalitetni primeri prenosa zasnov in modelov stanovanjskih sosesk iz Skandinavije, zasnovani na prizadevanjih za socialno enakosti in skrbi za blaginjo prebivalcev. V tem kulturnem prostoru se kakovost bivanja, v nasprotju s slovensko prakso, izraža v kontinuiranem procesu preurejanja in prenove, medtem ko je v Sloveniji, zaradi še vedno prisotnega pomanjkanja stanovanj, pomen celostne prenove večjih stanovanjskih območij bistveno manjši. Ob ponovnem oživljanju prizadevanj za izboljšanje kakovosti urbanega okolja bi se veljalo tudi danes vzgledovati po sodobnih metodah urbane prenove, ki se v stanovanjskih območjih vedno bolj osredotoča na oživljanje in ustvarjanje kakovostnega javnega odprtega prostora. Glede na izkušnje v praksi so bistvenega pomena že v osnovi zagotovljene zadostne proste površine kot predpogoj za celostno obravnavo. Skandinavski primeri predstavljajo kvalitetne trajnostne zasnove, ki povezuje različne discipline in akterje za prepoznavanje problemov, iskanje rešitev in izbor ukrepov, katerih uresničevanje prevzema pomembno vlogo v povečanju socialne kohezivnosti.

V podporo socialnim ciljem dodajamo t.i. Hannoverska načela iz leta 1992 za področje arhitekture in urbanizma, kot so vztrajanje na pravicah sobivanja človeka in narave, prepoznavanje medsebojne soodvisnosti ter spoštovanje odnosa med duhom in materijo. Poklicno poslanstvo označuje zlasti načelo prevzemanja odgovornosti za posledice projektiranja, ki zahteva oblikovanje varnih objektov z dolgoročno uporabo, skrb za okolje z razmislekom o konceptu ravnanja z odpadki ter naslanjanje na lokalne in obnovljive energijske vire. S tem je povezano razumevanje omejitev načrtovanja s stalnim prizadevanjem za izboljšanje in razširjanje znanja. Načela prežema skrb za človekovo blaginjo, ki ohranja, brani in podpira različnost socialnih vrednot, obenem pa odpira prostor za napredne ideje in tehnološke pridobitve kot izzive stalnih sprememb za dvig kakovosti bivanja, pa tudi ekonomskih koristi (2010).

Literatura

Caldenby, C. 2010: From Cradle to Grave. V: Caldenby, C., Wedebrunn, O. (Ur.), Living and Dying in the Urban Modernity, Nordic-Baltic Experience. Copenhagen.

- Caldenby, C., Wedebrunn, O. 2010: Tools for an urban Future: Nordic Baltic Lessons. V: Caldenby, C., Wedebrunn, O. (Ur.), Living and Dying in the Urban Modernity, Nordic-Baltic Experience. Copenhagen.
- Sendi, R. (ur.) 2007: Stanovanjska reforma: pričakovanja, potrebe in realizacija. Ljubljana.
- Gazvoda, D. 2001: Vloga in pomen zelenega prostora v novejših slovenskih stanovanjskih soseskah. Urbani izziv. Ljubljana.
- Humek, L. 1952: Po Švici, Švedski, Finski. Arhitekt. Ljubljana.
- Ivanšek, F. 1955: Švedski stanovanjski standard. Arhitekt. Ljubljana.
- Malešič, M. 2008: Arhitekta France in Marta Ivanšek. Diplomsko delo, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani. Ljubljana.
- Pirkovič Kocbek, J. 1982: Izgradnja sodobnega Maribora. Ljubljana.
- Van Kempen, R., Murie, A., Knorr-Siedow, T., Tosics, I. (ur.) 2007: Regeneracija velikih stanovanjskih sosesk v Evropi, priročnik za boljšo prakso. Ljubljana.
- Wedebrunn, O., 2010: Denmark. V: Caldenby, C., Wedebrunn, O. (Ur.), Living and Dying in the Urban Modernity, Nordic-Baltic Experience. Copenhagen.
- www.statsbygg.no/FilSystem/files/prosjekter/pilestredetpark/PP_brosjyreEng.pdf (1.8. 2010)

ASPECTS OF SOCIAL SUSTAINABILITY IN PLANNING AND RENEWAL OF HOUSING ESTATES

Summary

The concept of quality of life depends on various residential functions, which satisfy the needs of dwellers in housing estates as well as of other inhabitants in the city. Apart from the multi-family residential buildings, the interconnectedness of functions is characterized by the accessibility and organization of public open space in the vicinity fulfilling additional living functions such as leisure and recreation. Related to that, the chapter addresses the relation between the residential environment and the conditions of managing of open public space.

In the existing housing estates the use of open public space including built and green areas has often changed, as a consequence of growing number of cars associated with increased parking problems. Two decades after the privatization, the managing of housing stock presents a special issue. In this regard the question of ownership of previously public areas and their maintenance is often the cause of most adverse conflicts, arising from the organization of the existing open public space. Lack of space and inability to increase the density of residential buildings prevents to offer appropriate design of green spaces. The lack of urban norms accompanied by the neglect of the location specifics presents an additional obstacle. Experience has shown that the key issue, in particular for the existing multi-family housing sector, is the holistic approach to planning and renewal of the existing multi-family housing sector aimed to improve the quality of urban environment and consequently the quality of life.

Several experiences from Sweden and other Scandinavian countries show that the contemporary models radically changed the views on the quality of housing and living culture in general and, as a consequence, encouraged a wide, interdisciplinary approach to solving current problems. As a result of studying and living of Slovenian architects in Scandinavian countries, the examples of modern urban planning concepts were transferred as a new approach to planning of housing estates in Slovenian context. In regard to the sustainability goals, the changes of social conditions and interests of population on one hand, and poor maintenance, degradation and loss of open space on the other, there is perhaps the occasion to turn to contemporary Scandinavian models identifying them as possible tools for improving the quality of urban environment.

